

W krajobraz literacko-kulturowy i językowy wpisane...

Księga jubileuszowa dedykowana
Profesor Bernadecie Niesporek-Szamburskiej
w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3668

50 lat
Uniwersytetu
Śląskiego
w Katowicach

W krajobraz literacko-kulturowy i językowy wpisane...

Księga jubileuszowa dedykowana
Profesor Bernadecie Niesporek-Szamburskiej
w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej

Redakcja naukowa
Anna Guzy, Danuta Krzyżyk,
Magdalena Ochwat, Małgorzata Wójcik-Dudek

Redaktor serii: Dydaktyka Języka i Literatury Polskiej
Ewa Jaskółowa

Recenzenci
Kazimierz Ożóg
Anna Węgrzyniak

W tajemnicy każdego człowieka istnieje wewnętrzny krajobraz: z nietkniętymi równinami, z wąwozami milczenia, z niedostępnymi górami, z ukrytymi ogrodami.

Antoine de Saint-Exupéry

Słowo wstępne

Było już wiele okazji, by wyrazić uznanie Pani Profesor Bernadecie Niesporek-Szamburskiej za Jej działalność naukowo-badawczą, aktywność organizacyjną, zaangażowanie w kształcenie studentów i doktorantów. Ta jednak jest szczególna – czterdziestolecie pracy naukowej Pani Profesor. Właśnie to wydarzenie stało się inspiracją dla przyjaciół, współpracowników i uczniów Profesor Bernadety Niesporek-Szamburskiej do przygotowania księgi jubileuszowej, przekazania Jubilatce szczerych gratulacji i złożenia Jej najlepszych życzeń.

Zebrane w tym tomie teksty są różnorodne zarówno pod względem tematycznym, jak i gatunkowym – są wśród nich rozprawy zakorzenione w różnych dziedzinach nauki, eseje, szkice, osobiste głosy skierowane do Jubilatki. Autorzy artykułów wykorzystują odmienne metodologie i narzędzia badawcze, a przedmiotem oglądu i interpretacji czynią różnego rodzaju teksty. Poruszane w dedykowanych Jubilatce artykułach tematy, podejmowane problemy, przywoływane obszary refleksji układają się w swoiste krajobrazy: literacko-kulturowy, językowy, inny niż wszystkie... I nie jest to przypadek. Krajobrazy towarzyszą bowiem opowieściom o ludziach i wydarzeniach, które były ich udziałem w wymiarze jednostkowym bądź zbiorowym. Jedne są nam bliskie, inne chcielibyśmy dopiero poznać. Krajobrazy są także źródłem przeżyć estetycznych, inspiracji, wzruszeń. Przywołują różne myśli, obrazy, wrażenia. Skłaniają też do namysłu, zadumy, wspomnień.

Artykuły zostały zebrane w trzech rozdziałach: *Krajobraz literacko-kulturowy*, *Krajobraz językowy*, *Krajobraz inny niż wszystkie*, po to, by z jednej strony ukazać bogactwo i różnorodność badań związanych z edukacją polonistyczną oraz z kształceniem nauczycieli, z drugiej – wskazać szerokie pole zainteresowań Pani Profesor Bernadety Niesporek-Szamburskiej, Jej naukowe poszukiwania, mijane w czasie podróży naukowo-badawczych

Słowo wstępne

krajobrazy. W zaproponowany układ książki dobrze wpisuje się też osobowość Jubilatki – Jej krajobraz wewnętrzny.

Układ i treść książki mówią także dużo o miejscu i roli Profesor Bernadety Niesporek-Szamburskiej w środowisku akademickim i pozaakademickim. Po pierwsze, ma Pani Profesor wielu przyjaciół i współpracowników, którzy w różny sposób w jubileuszowym tomie wyrażają swoją dla Niej sympatię i swój podziw. Po wtóre, rozległe są zainteresowania badawcze Jubilatki i obszary Jej aktywności dydaktycznej, organizacyjnej, społecznej. Przyjaciele, współpracownicy i uczniowie zapełnili karty książki artykułami na tematy spenetrowane przez Jubilatkę w Jej dotychczasowej pracy naukowej, wokół których organizowała Ona badania i którym poświęciła liczne publikacje. Po trzecie, Pani Profesor jest takim naukowcem, dla którego ważne jest zarówno poszukiwanie wiedzy i dochodzenie do prawdy, jak i zastosowanie rezultatów badań w praktyce, zwłaszcza dydaktycznej oraz glottodydaktycznej.

Oddając w ręce Szanownej Jubilatki i Czytelników niniejszy tom, żywimy nadzieję, że spotka się on z życzliwym przyjęciem.

W imieniu redaktorek tomu
Danuta Krzyżyk

Spis treści

Słowo wstępne	7
Czczymy dzisiaj Badaczkę o wielu talentach i przymiotach... (<i>Ewa Jaskółowa</i>)	9
Orawskie wspomnienia (<i>Andrzej Król</i>)	15
Jubileuszowy bukiet (<i>Danuta Bula</i>)	21
List gratulacyjny od JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego	23
Tabula gratulatoria	25
Bibliografia prac Profesor Bernadety Niesporek-Szamburskiej za lata 1979–2016	31

Krajobraz literacko-kulturowy

Alicja Baluch	
O poezji lingwistycznej dla dzieci i dorosłych. Od <i>Kaczki Tłumaczki</i> Wandy Chotomskiej do <i>Psa co się zaszczeakał</i> Tymoteusza Karpowicza	49
Zofia Adamczykowa	
Frazeologia i paremiologia dla najmłodszych w wierszach Wandy Chotomskiej	57
Zofia Budrewicz	
Stereotypy obcości etnicznej (na przykładzie międzywojennej literatury dla dzieci i młodzieży)	67
Krystyna Heska-Kwaśniewicz	
Emilii Kiereś odmiany czasu i drogi	83

Spis treści

Ewa Ogłóza	
Osiół w <i>Muzykantach z Bremy</i> i innych tekstach kultury	95
Krystyna Zabawa	
„Podsluchiwanie rzeczywistości” – o trzech wierszach dziecięcych Joanny Mueller	107
Karolina Jędrych	
Gry fikcja – rzeczywistość w cyklu <i>Pan Kleks</i> Jana Brzechwy.	125
Małgorzata Wójcik-Dudek	
Edukacja i czarownice. <i>Franciszka</i> Anny Piwkowskiej. Studium przypadku	139
Lucyna Sadzikowska	
Portret matki w opowiadaniu <i>Po kamienistej drodze</i> Gustawa Morcinka	157
Krystyna Koziółek	
Ukryć szwy Europy. Co jest pod <i>Perugą</i> Mirona Białoszewskiego?	175
Jolanta Tambor, Romuald Cudak	
Dlaczego fantastyka naukowa? Inspiracje twórczością Stanisława Lema dla nauczycieli języka polskiego jako obcego/drugiego	185
Alicja Ungeheuer-Gołąb	
O integrowaniu sztuk na przykładzie pracy z wierszem we wczesniej edukacji	199
Iwona Morawska	
Aktywność ucznia motywowana szkolną lekturą	211
Ewelina Niemiec	
Tytuły zbiorów opowiadań w konkursie „Misja – książka!” jako diagnoza zainteresowań uczniowskich	225

Krajobraz językowy

Jadwiga Kowalikowa	
O kulturze językowej Polaków z refleksją edukacyjną w tle	239
Danuta Krzyżyk, Helena Synowiec	
Żywo i obrazowo o trudnych wyrazach i formach gramatycznych (Joanny Krzyżanek <i>Księga językowych porad Lamelii Szczęśliwej</i>)	253
Aleksandra Zok-Smoła	
<i>Dzięki Małgorzacie Musierowicz...</i> O poprawności użycia niektórych przyimków	275

Spis treści

Anna Tabisz	
Siedem grzechów głównych przeciwko rozwijaniu sprawności mówienia w szkole	285
Marta Szymańska	
Co to znaczy uczyć funkcjonalnie? Próba odpowiedzi	299
Małgorzata Mnich	
Radość uczenia się, czyli jak sprawić, by uczeń najmłodszy pokochał edukację polonistyczną i szanował język ojczysty	315
Krystyna Gąsiorek-Polak	
Stymulowanie twórczej aktywności językowej dzieci dziewięcioletnich w zakresie metaforyzacji tekstu	337
Jolanta Nocoń	
Wariantywność aktualizacji wzorca gatunkowego jako problem edukacyjny (na przykładzie zaproszenia)	351
Edward Polański	
O trudnościach w zapisywaniu przedrostków typu <i>super-, wice-, ekstra-, mini-, maxi-, mega-</i> z wyrazami pospolitymi i nazwami własnymi	367
Emilia Czarnota	
Kilka uwag o problemach ortograficznych w zakresie zapisu mitologizmów frazeologicznych w szkolnych słownikach	383
Maria Waclawek	
O profilu <i>uczennicy</i> w stereotypie DZIEWCZYNY	393
Marta Kubarek	
Konceptualizowanie <i>czasu</i> jako przestrzeni w tekstach tworzonych przez uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych	407
Urszula Kopeć	
Konceptualizacje <i>dobroci</i> i <i>dobrego człowieka</i> w wypowiedziach studentów polskich i ukraińskich	419
Marta Kazienko-Szczerbak	
Wyrażenia synonimiczne słowa <i>Bóg</i> w wypowiedziach uczniów szkoły podstawowej	431
Diana Jagodzińska	
<i>Precyzyjny</i> nie znaczy <i>rozumiany</i> – o czytaniu aktów prawnych	445
Anna Guzy	
Ocena funkcji językowych i komunikacyjnych prawej półkuli mózgu u pacjenta ze schizofrenią. Studium przypadku	455

Krajobraz inny niż wszystkie

- Barbara Pytlos
Udział bibliotek publicznych w edukacji polonistycznej (na przykładzie Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Gustawa Daniłowskiego w Sosnowcu) 469
- Alina Budniak
Magazyn dla dzieci „Świerszczyk” w projektowaniu zajęć zintegrowanych w klasach początkowych 481
- Danuta Bula
O istotną rolę seniorów w wychowaniu dzieci 497
- Małgorzata Karwatowska, Izabela Puchala
Przyjaźń jako wartość budująca więzi (na przykładzie tekstów piosenek hiphopowych) 507
- Agnieszka Rypel
Kaleka, niepełnosprawny, inny, a taki sam. Modele postrzegania niepełnosprawności w podręcznikach języka polskiego 523
- Sylwia Kuraś
Edukacyjne *panta rhei* 541
- Magdalena Ochwat, Przemysław Grzonka
Jak zmieniać edukację akademicką, czyli o wspieraniu rozwoju kompetencji dydaktycznych nauczycieli 551
- Aleksandra Achtelik
Kultura polska w nauczaniu obcokrajowców. O kulturowych konotacjach polskiej gościnności, czyli co cudzoziemiec winien wiedzieć . . . 573

Na okładce i stronach działowych obrazy autorstwa Danuty Buli
ze zbiorów prywatnych

Redaktor Małgorzata Pogłódek
Projektant okładki Magdalena Starzyk
Redaktor techniczny Barbara Arenhövel
Korektor Marzena Marczyk
Łamanie Alicja Załęcka

Copyright © 2018 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-226-3354-0
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3355-7
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 36,75. Ark. wyd. 38,0. Papier
Sora Mat Plus 90 g, vol. 1.2. Cena 66 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław